

TD-gebouw op terrein van Endegeest in Oegstgeest 'is zeldzaam in de Nederlandse architectuur'

In de 'centrale werkplaats', nu bekend als het 'TD-gebouw' op het terrein van Endegeest, werd Maarten Biesheuvel 'haast beter'. © Foto Hielco Kuipers

Wilfred Simons

Maandag 6 december 2021 om 18:07

[Oegstgeest](#)

De Monumentencommissie Oegstgeest adviseerde het gemeentebestuur in maart dit jaar niet akkoord te gaan met een voorgenomen sloop van het TD-gebouw op het terrein van Endegeest. Het vakwerkbouw met drijfsteen is 'relatief zeldzaam in de Nederlandse architectuur', zegt de Rotterdamse bouwhistoricus Dolf Broekhuizen in een cultuurhistorische notitie waarin hij het gebouw beschrijft.

In juli 1919 kreeg Bouwbureau Voorburg van de gemeente Leiden de opdracht voor de bouw van een centrale werkplaats op het terrein van het 'gesticht Endegeest', zoals het psychiatrische ziekenhuis destijds werd genoemd. Bouwbureau Voorburg, dat in 1917 was opgericht door Aris (vader) en Leonard Willem (zoon) Ruyter, was een pionier op het gebied van houten prefabbouw.

In de herfst van datzelfde jaar bestelde de Leidse wethoudersdochter Hester Juta (1886-1971) bij L.W. Ruyter een prefabhuis dat bekend zou worden als villa 'Sunny Home' aan de Kernstraat 9. Sunny Home en het TD-gebouw (TD staat voor 'technische dienst') zijn, voor zover bekend, de enige twee overgebleven gebouwen van dit voor die tijd bijzondere aannemersbedrijf.

Actieve therapie

De centrale werkplaats was bedoeld voor 'actieve therapie'. In het ontwerp waren werkplaatsen bedacht die konden worden gebruikt als mandenmakerij, boekbinderij en tabakskerverij. Er waren een schilders- en een timmerwerkplaats, die aan een veranda lagen met openslaande deuren, zodat ze goed konden worden geventileerd. Patiënten die daarvoor belangstelling hadden, konden terecht in een schoen- en een kleermakerij. Verder bood de centrale werkplaats ruimte aan een matten- en een matrassenmakerij. Er waren onder meer nog bergplaatsen, een groot schaftlokaal en er was een kamer voor de opzichter.

In 1964 volgde schrijver Maarten Biesheuvel, de beroemdste bewoner van Sunny Home, [therapie](#) in dit 'paviljoen voor arbeidstherapie'. „Je kon er lijntekenen, touw splitsen, scheepsmodellen bouwen, vrijen, aardappelschillen, balpennen in elkaar zetten; achtduizend per dag per man. En als het niet anders kon was er altijd nog een pottenbakkerij en een eenvoudige weefmachine. Daar op therapie ben ik haast beter geworden.”

Lees ook: [Geheimzinnige bouwondernemer L.W. Ruyter geeft zijn geheimen prijs - Sunny Home heeft een ouder broertje in Oegstgeest](#)

Voor houtbouwers als L.W. Ruyter was de centrale werkplaats een uitdaging. Het heeft wel een vertrouwd houten frame, maar, zoals blijkt uit het bestek, het eikenhouten stijl- en regelwerk moest worden opgevuld met drijfsteen. Anders dan baksteen wordt drijfsteen niet hard door het te bakken, maar als gevolg van een chemisch uithardingsproces. Het is 'een soort beton', zegt Broekhuizen in een telefonische toelichting.

Drijfsteen is licht en poreus en neemt gemakkelijk water op. Om die reden kreeg het dak grote overstekken, die de 'gevel en het houtwerk beschermt tegen weersinvloeden'. Drijfstenen zijn groter dan bakstenen, 'maar kunnen nog wel met de hand geplaatst worden'. De lichte steen, die contrasteert met het donkere eikenhout, geeft het gebouw zijn kenmerkende karakter. Ook de binnenmuren zijn van vakwerk en drijfsteen, maar de steen is deze keer vlak, 'iets minder dik', en van kalkmortel.

Authentiek

Het gebouw 'oogt aan het exterieur nog grotendeels authentiek'. Binnen zijn plafonds verlaagd en wanden en vloeren zijn gemoderniseerd, maar waarschijnlijk is het oorspronkelijke vakwerk nog wel terug te vinden achter de beplating. Hier en daar zijn ook vensters, die oorspronkelijk een roedenverdeling met negen ruitjes hadden, vervangen. Het dak bestaat uit rode pannen van het type 'tuiles-de-nord', die Sunny Home ook heeft. Al met al omschrijft Broekhuizen het materiaalgebruik in het TD-gebouw als 'zorgvuldig gedetailleerd en contrastrijk wat een levendig beeld oplevert'.

In het vorige week aangenomen [bestemmingsplan De Geesten](#) heeft het TD-gebouw het etiket 'te herontwikkelen bestaand gebouw' gekregen. Het is geen monument, maar geldt wel als beeldbepalend. Het gebouw is ook nog steeds deels in gebruik, onder meer bij meubelmakerij 'Jou en Mij Styling' en bij Stoffeestudio Oegstgeest. Het is eigendom van de in Leiden gevestigde [Oudendal Groep](#).

Lees ook: [Biesheuvels Sunny Home was een goedkoop bouwpakket: wethoudersdochter Hester Juta liet het bouwen voor 6300 gulden](#)